

Vuolingon koulu 100 vuotta -juhlapuhe
FT, tutkija Arto Tiihonen
22.9.2002, Vuolinko

*”Jos pieni se on ja vaatimaton
ei se isojen jalkoihin jää
Sen taitajat taivaita tavoittaa
ja se sydäntä lämmittää”*

Tämän kansakoulusta kertovan sävellyksen ja varsinkin sanoituksen, josta on kiittäminen Kaija Kainulaista, mukana olen laulanut ja herkistynyt kyyneliinkin jo kuuden vuoden ajan lasteni kevätjuhlissa. Usein sanoja kuunnellessani olen myös palannut ajassa taakse päin niihin vuosiin, jotka vietin tässä Vuolingon kansakoulussa vuosien 1967-1971 välisenä aikana. Nostalgisesti menneyttä muistelllessani on tuntunut siltä, että omat lapseni elävät täysin toista todellisuutta kuin minä omassa lapsuudessani. Vai mitä on sanottava vain siitä tosiseikasta, että tuo pieni ja vaatimaton Rajakylän koulu on lähes neljänsadan oppilaan koulu, kun täällä Vuolingolla oli minun aikani pahimmillaan vain 16 oppilasta. Pienuus on suhteellista, sillä Vantaan mittakaavassa Rajakylän koulu on tosiaan pieni ja vaatimaton kyläkoulu.

Myös erot ovat suhteellisia, sillä aivan samoin herkistyvät nykylapset oman koulunsa lauluun kuin me – ja monet muut koululaissukupolvet ennen meitä – keväiseen suvivirteeseen. Kansakoulu aika ei kuitenkaan ole pelkästään nostalgisten, tunteita nostattavien muistojen aika ja paikka. Näillä voimakkailla kokemuksilla on nimittäin merkitystä myös myöhemmälle identiteettillemme – sille minä me itseämme pidämme ja miten toiset meihin suhtautuvat – ja ne ovat voineet syntyä koulussa ensimmäisten kouluvuosien aikana. Koska minulla on nyt todella suuri etuoikeus ja kunnia olla Vuolingon kansakoulun 100-vuotisjuhlien puhujana, käytän tilaisuutta hyväkseni ja kerron nyt omista merkittävistä koulu-muistoistani.

Tämä muistelu ei kuitenkaan ole vailla tieteellistäkään merkitystä, sillä opinnäytetöissäni ja monissa artikkeleissani olen käyttänyt omaelämäkerrallista muistelutyömetodia. Olen siis tulkinut sosiologisesti meille itse kullekin tärkeitä muistoja. Tutkijaa kiinnostaa erityisesti se, mikä merkitys näillä kokemuksilla on kyseiselle ihmiselle, mutta myös se, mitä ne kertovat tapahtumahetken yhteisöllisestä todellisuudesta, koko yhteis-kunnasta ja kulttuurista.

Härät ja miehisyyden riitit

Jokainen lienee nähnyt TV:stä pätkän Espanjan Pamplonan kuuluisista härkäjuoksuista, joissa yleensä joka vuosi yksi kylän uhkalikko – vai pitäisikö sanoa rohkelikko – nuori mies loukkaantuu vakavasti tai saa jopa surmansa. Itse olin viisi vuotta sitten Valencian kaupungin viereisessä kylässä tapaamassa tutkijaystäväni, kun heidän kylänsä vastaava härkätäistelu oli käynnissä. Tuon pienen kylän torin keskelle oli sidottu suunnaton härkä, jonka sarviin sytytettiin soihdut, jotta härän näkökyky heikkenisi. Ensin nuo nuorukaiset ärsyttivät härkää liekaan sidottuna kunnes joku rohkeuttaan ja miehisyyttään esittävä

nuori mies päästi vauhkon härän irti. Härkäparka, niin suomalaisena ajattelin, repäisi itsensä vapaaksi ja alkoi sännätä kulloisenkin ärsyttäjänsä perään. Yleisö joko seurasi kauempana tai istui varta vasten rakennetuille korkeille katusuluille. Jos härkä lähti säntäämään kohti, niin nuorten miesten lauma hajosi kuin varpusparvi, ja kansa ulvoi pelosta ja ihastuksesta. Tumma syyskuinen ilta muodosti juhlanan kehyksen tälle satoja vuosia vanhalle elonkorjuun juhlaan, jossa koko kylä eli mukana.

Tässä espanjalaisessa juhlassa ei tuntunut olevan todellisia vaaranmomenteja, tai ainakin niin luulin, kunnes tuo valtaisa härkä aivan yllättäen oli aivan perässäni soihduttu uhkaavasti heiluen. En ollut huomannut härkää juttellessani tutkijatovereideni kanssa. Sattumalta käynnissä ollut videokamerani ikuisti sen läkähdyttävän spurtin, joka päättyi sydän pamppaillen peltisen asuntovaunun katolle. Ymmärsin, että leikissä oli siis hiven tottakin.

Nuorten miesten miehisyytriitti, jota se ilmiselvästi oli, piti sisällään oikeaa pelontunnetta ja vaaran uhmaamista, jota nuo espanjalaisnuorukaiset ahnaasti ja ylpeästi hakivat tehdäkseen vaikutuksen niin nuoriin naisiin kuin kavereihinsa. Yhtäläisyys suomalais-kansallisiin, autolla tapahtuviin, ja yleensä surullisesti päättyviin, lauantai-illan kilpa-ajoihin tuli selväksi.

Mutta miten tämä liittyy Vuolingon kouluun? On aika palata ensimmäiseen koulupäiväni, johon valmistautumisesta en muista mitään, mutta jo koulumatka ja ensimmäinen koulupäivä ovat painuneet mieliini. Matka, jota taitoin kävellen syyskuun ensimmäisenä vuonna 1967 yhdessä naapurin toisella luokalla olleen Kirsin ja äitini Saimin kanssa, oli päättyä vajaa puoli kilometriä ennen jännittävää maaliaan. Edessä oli nimittäin piikkilanka-aika, joka sulki tuon mitättömän tien, ja sen toisella puolen härkä- tai sonnilauma – joko Riepposen tai Muinosen karjaa. ”Tämäkin vielä”, muistan tokaisseeni, ”emmekö pääsekään kouluun?”. Eihän siinä lopulta auttanut muu kuin avata portti ja uskaltautua elikoiden sekaan. Ei niin, että olisin oikeasti pelännyt, olimmekin harrastaneet naapurin sonnien seassa härkärodeota, mutta silti – kai kouluun pitäisi päästä turvallisesti, ajattelin.

Turvallisuus merkitsikin 60-luvulla eri asioita kuin tänä päivänä. Useinhan ajattelemme, että nykyaika on hirvittävän vaarallista, vaikka 1950- tai 1960-luvuilla varsinkin lasten ja nuorten elämä oli monin verroin vaarallisempaa kuin nykyään: onnettomuuksia, tapaturmia ja vakavia sairastumisia sattui tuon tuostakin – minunkin isosiskoni oli kuollut tapaturmaisesti juuri ennen omaa syntymääni. Tämäkin kertoo tutkijalle ajan ja merkitysten muutoksesta: ihmishenki on julkisuudelle nykyään merkityksellisempi kuin aiemmin. Kolmekymmentä vuotta sitten tieliikenteessä kuoli vuodessa noin 1500 henkeä, viime vuosina on päästy jopa alle neljänsadan – silti mediassa puhutaan nyt enemmän ja eri tavoin onnettomuuksista kuin aiemmin. Tämä on tietysti aivan oikein: mikään ei liene turhempaa ja surullisempaa kuin kuolema yleisellä tiellä nuorten miesten kilpa-autoilun tai välinpitämättömän kaahailun uhrina.

Joskus on kuitenkin uskallettava tehdä pelottaviakin asioita – oli varmaan äärimmäisen tärkeää, että voitin pelkoni, astuin härkien sekaan ja aloitin pitkäksi venyneen opintieni.

Aurinko ja syksyn tulo – merkittäviä koulumuistoja

Pääsin siis lopulta kouluun ja ensimmäisenä koulupäivänä piirsin opettajani Anja Juntusen opastamana keltaisen auringon, josta voin sanoa, että luokkatoverini tekivät parempia. Olin silti ylpeä eikä luokkatovereitakaan ollut kuin neljä, joten pääsin pistesijoille. Ehkä minua olisi kuitenkin pitänyt kannustaa enemmän kädentaitoihin, sillä ilman tietokonetta en saa omasta kirjoituksestani selvää. En lapsena ymmärtänyt kaunokirjoituksia hienomotorisina koordinaatioharjoituksina, vaan uskoin naapurin Pekkaa, joka sanoi, että osaathan tuon A:n – lähdetään jo kalaan. Onneksi olen nyt tohtori, meillehän epäselvä käsiala sallitaan.

Käsitöistä pidin. Patalappuni oli alkupäästä tiukkaa kuin savella muurattu kiviaita ja loppupäästä saattoi nähdä silmukoiden välistä auringonvalon. Muistan vieläkin, miten tyytyväinen olin, kun neulominen alkoi sujua ja jälkeä syntyi nopeasti. Vahinko vain, että se ei ollut työn perimmäinen tarkoitus. Parhaaksi käsityökseni jäikin elefantti, jonka pakotin kankaasta kasaan. Lennokinkin kokosin melko onnistuneesti, mutta se hajosi tuhansiksi palasiksi Kaislajärven jäähän juuri kun opimme sitä lennättämään. Muutoin käsityötaitoni jäivät niin Vuolingolla kuin Mikkelin Lyseossakin lähes kehittymättä. Tiedän toki puulle muutakin käyttöä kuin polton, mikä olikin lyseon puutyön opettajani mukaan se, mitä eräs, muistaakseni seitsemän laudaturia kirjoittanut koulutoverini osasi.

Älyllisissä suorituksissa olin parempi; osasin lukea jo paljon ennen kouluun menoa, joten muiden opetellessa tavaamista, sain lukea oheiskirjallisuutta – normaalisti se oli virsikirja. Olinkin varsin kova virren veisaaja enkä välittänyt siitä, että kovaa ääntäni ihmeteltiin jopa maaseurakunnan kirkossa. Isäni toki rekisteröi muun seurakunnan ihmettelevät katseet. Yläluokilla minua kuitenkin harmitti se, että laulukokeessa, joka suoritettiin liiallista häpeää tuottamatta yhteislauluna, muiden ääntä ei juuri kuulunut. Tai ei se laulu hävettänyt, vaan se tulos: minä sain aina kuutosen ja monet kansan hiljaiset kirjasivat yhdeksikön. No, se ei ole estänyt minua laulamasta – tosin yleensä vain yksityisesti ja oman perheeni iloksi, jos suruksikin.

Ainekirjoituksessa olin mielestäni kuitenkin oikein hyvä, varsinkin asia-aineissa. Silti pari pahaa mokaa muistuu mieleeni; toinen tuli ylioppilaskirjoituksissa, kun kirjoitin imperealismi, kun piti olla imperialismi. Ei auttanut, vaikka väitin opettajalle vain i-pilkkujen uupuneen, aine tippui laudaturista magnaani. Ehkä olisi pitänyt väittää, että 70-luvun lopulla imperialismi olikin itse asiassa imperealismia – olihan aiheeni kansalliset vapautusliikkeet. Toisesta aineesta sain sitten laudaturin, joten tuokaan ei ole paljon mieltäni ahdistanut.

Toisella luokalla Vuolingon koulussa tekemäni moka painaa kuitenkin edelleen mieltäni. Aiheena oli syksyn tulo ja innoissani tietysti kirjoitin kaiken, minkä olin ahminut luontokirjoista itseäni. Häpeä oli kuitenkin valtava, kun opettaja oli

löytänyt murskaavan asiavirheen aineestani sanoen ystävälliseen tapaansa: ”Arto hyvä, lehdet kyllä putoavat puista, mutta neulaset pysyvät koko talven”. Mielestön virhe, eikä sitä voinut korjata, vaikka aivan selvästi näin, että luokan ikkunan vieressä kasvavat lehtikuuset olivat tiputtaneet neulasiaan runsaasti maahan. Ajattelin kynttelin koristeltua paljasta joulukuusta mieli synkeänä. Täytyy silti muistaa, että koulun yksi tehtävä on osoittaa oppilaiden tietojen rajallisuus. Sen opin hyvin.

Koulumatkan hajut, äänet ja ilot

Vuonna 1982 opiskelin Jyväskylän yliopiston liikuntatieteellisessä tiedekunnassa ensimmäistä vuottani. Opiskelijakämppäni sijaitsi muutaman kilometrin päässä yliopiston kauniilta kampukselta Tampereen suuntaan. Keväällä lumien sulaessa ajoin moottoritien kupeessa kulkevaa pyörätietä asunnolleni päin, kun yhtäkkiä silmiäni eteen läimähti aivan toinen paikka ja aika: koulutie Vuolingon kansakouluun ja sen melko tarkka puolivälin krouvi. Krouvi todellakin, sillä siinä kohtaa on tai oli lähde, jonka virkistävää vettä lipoimme tuohella tehdyllä kauhallamme menen tullen. Paikalla kasvoi siihen aikaan poikkeuksellisen rehevää kasvullisuutta, joka toi mieleen melkein TV:ssä näkemämme Louisianan suot. Mieleen painuvinta oli tuo erikoinen haju, jota en ollut haistanut missään muualla.

Sanotaan, että hajuaisti on aisteista vanhin ja voimakkain, minkä voin kokemuksellisesti todistaa, sillä niin kauan kuin Jyväskylässä opiskelin, niin joka kevät sama ilmiö toistui muutaman viikon ajan. Lähde ja sen tienoo mäsähti vastustamatta mielikuviini. Ja myös muut muistot koulumatkastani. Kuinka pettynyt olinkaan, kun tuon hajun alkuperäinen syntypaikka oli joskus 1980-luvulla tuhottu ojituksen seurauksena. Jotain syvästi alkuperäistä oli kuollut.

Itse asiassa tuohon samaan paikkaan kiteytyy aivan ensimmäinenkin koulumuistoni. Silloin en vielä ollut edes itse koulussa, vaan menimme naapurin hevosen vetämän reen kyydissä katsomaan sisareni Airin joulujuhlaa. Reki oli täytetty sen ajan tapaan heinäsäkeillä, joiden päällä istuimme pitäen kiinni paksuista ristiin rastiin vedetyistä köysistä. Lunta oli mahdottomasti, tai ainakin se tuntui siltä, joten oli hyvin pehmeää ja jännittävää pudota reen kyydistä. Saattoi olla, että kokeilin pysynkö kyydissä kiinni pitämättä tai sitten putosin vain väsymystäni. Matkan harras tunnelma on jäänyt voimakkaasti mieleeni.

Harras ei kuitenkaan ollut se jokakeväinen kuoro, joka kurnutti niillä parilla suolla, joiden yli meidän piti matkamme taittaa. Tulvavesi toi veden tielle, ja sen mukana sadat kiimaiset sammakot, jotka olivat sekä kiinnostuksemme että inhomme kohde. Joskus oli nimittäin mahdotonta ajaa pyörällä tilsaamatta sammakkoja renkaiden alle. Se tuntui erittäin vastenmieliseltä, ja oli myös vaarallista – sammakko on liukas otus. Teimme kaikkemme pelotellaksemme hyppijöitä sivummalle, mutta eiväthän ne nähneet eivätkä kuulleet mitään siinä megalomaanisessa kurnutuksessaan.

Hajujen ja äänien lisäksi tuo lähes neljä kilometriä pitkä koulumatkamme - jota ei nykysäännösten mukaan saa kulkea, koska koulukyytiä ei voi järjestää niin

huonolla tiellä – tarjosi myös monia mahdollisuuksia mielikuvituksen käyttöön. Eikä ajastakaan ollut puutetta: naapurin tytöt Kirsi ja Tiina tulivat hakemaan minua ja sisartani Pirjoa jo reilusti ennen puolta kahdeksaa kouluun – usein olin vielä sängyssä. En muista, että olisimme montaa kertaa olleet perillä puoli yhdeksän jälkeen, kun koulu alkoi aina yhdeksältä. Silti muut, täältä Vanhamäentien puolelta tulevat lapset olivat jo odottamassa meitä.

Kerran luokkatoverini Ripatin Väinö oli niin aikaisin koululla, että hän päätti tulla meitä vastaan. Hän meni kuitenkin tietä pitkin ja me tulimme oikopolkua Haukilammen rannan kautta. Väiski ei lannistunut, vaan jatkoi meille kotiin asti, josta äitini hänet passitti takaisin kouluun uskoen, että me olimme tosiaan sinne päässeet. Silloin ei tainnut meillä olla edes puhelinta, kännykästä puhumattakaan.

Syysliukkailla luistelimme lätäkköjen päällä kilpaa ja takaisin tullessa koetimme myös kumppareiden kestävyyttä vetisellä soramontulla. Kiire ei ollut mihinkään, sillä kasteltuani housut kaaduttuani lätäkköön liukastumisen seurauksena ehdin aivan hyvin kotiin housujen vaihtoon. Ja kun suureksi hämmästyksellemme kumppari usein imaisi montulla vettä sisäänsä, vaikka saappaan reunaan oli vaikka kuinka paljon matkaa, ehdimme kuivatella sukat ja nokialaiset hyvin ennen kotiin menoa.

Ainoastaan kerran koulumatkamme oli äidin mielestä kestänyt liian kauan: innostuimme Kirsin kanssa karpässienisotaan, joka kesti yli kolme tuntia. Kaikki myrkylliset ja osa myrkyttömistäkin sienistä oli tuhottava turvallisuuden nimissä, näin päättelimme. Kauan meni kotimatkaan silloinkin, kun raahasimme kevättalven nuoskalla potkureita kotiin. Potkukelkoilla oli aamupakkasen kovettamilla hangilla aivan taivaallista tulla kouluun. Kiersimme kaikki mäet ja Haukilammen jäät, pujottelimme Palokankaalla ja hurjastelimme kaukana koulutiestä. Ankeaa oli iltapäivällä kantaa raskasta potkuria upottavassa lumessa. Mutta huvi voitti järjen. Koulubussin ikkunasta ei kai voi kokea samaa liikkumisen riemua, jos joskus tuskaakin.

Pieni koulu - pienet tavoitteet

Koulumatkoilla, jotka siis aika usein olivat raskaita lumen pyrytettyä hanget reiden korkeudelle, vahvistui fyysinen kuntoni kuin huomaamatta. Joskus hiihtäessäni kuvittelin olevani Tiaisen Arto, johon huippuhiihtäjään minut joskus nimeni vuoksi sekoitettiin. Pistin pipon vähän vinoon ja painuin ladulle tyylitellen, vaikka tositilanteessa tyyli sitten tahtoi unohtuakin. Koulun hiihtokisat olivat pikku pojalle tärkeitä testipaikkoja, olihan urheilu meidän perheessämme hyvinkin tärkeää. Isäni Veikko ja siskoni Tuula ja Hilikka olivat hiihtäneet kilpaa, ja pärjänneetkin. ”Isot likat” kehuvat vieläkin voittaneensa Vuolingon koulun kisoissa Vahvaselän Pentin, josta tuli myöhemmin SM-tason menijä.

Vuolingon koulun hiihtokisoissa pärjäsinkin itsekkin hyvin, voitin aina sarjani ja taisin olla toiselta luokalta lähtien koko koulunkin paras hiihtäjä. Se tietysti hiveli pikku poikaa. Kolmannella ja neljännellä luokalla pääsin jo koulujenvälisiin

kisoihin, jotka olivat siihen aikaan todella isot hiihdot. Siellä näki kaikki ne pojat ja tytöt, joiden nimet olivat tulleet tutuiksi paikallislehden, ”Länkkärin”, sivuilta. Koulumatkan hiihtoharjoittelu ei vielä riittänyt menestykseen noissa kisoissa, niissä olisi tarvittu muutakin kuin tyylittelyä. Kilometrejä tosin tuli jo luonnostaan paljon, hiihtokorttiin saattoi joka päivä laittaa 7 km ellei illalla tullut vielä hiihdettyä lisää. Pienen koulun edustajalle onneksi sallittiin se, että kymmeneskin sija oli hyvä. Se innosti jatkamaan. Myös yläluokan opettajan, Siitosen Jorman, lausahdus: ”Sinun pitäisi mennä seuraan pelaamaan jalkapalloa”, kannusti minua myöhemmin urheilu-urallani.

Aivan toinen on tilanne nykyään: olen koettanut sanoa omalle pojalleni Jensille, että on hieno saavutus olla Vantaan koulujen salibandymestari tai sulkapallon kakkonen, vaikka loppuottelussa olisikin tullut rökäletappio. Minä pidin hienona reilun kymmenen tuhannen asukkaan Mikkelin maalaiskunnan koulujenvälisten kisojen kymmenettä sijaa, kun hän ei ymmärrä olla tyytyväinen 160 000 asukkaan kaupungin koulumestaruuksista. Minulle oli hyvä, että vaatimustaso oli kansakouluaikanani urheilussa matalahko – se antoi aikaa kehittymiseen ja liikunnasta nauttimiseen. Pieni koulu ja pienet ympyrät loivat hyvät puitteet kasvulleni; jossain isossa koulussa olisin voinut olla itsellenikin armottomampi. Poikalyseon 44 pojan luokalle mentyäni sekin sitten tapahtui. Aloin vaatia itseltäni suorituksia. Onneksi olin saanut kehittyä rauhassa – se on muistettava erityisesti tänä päivänä, kun vaatimustaso on noussut niin koulussa kuin urheilussakin valtavan korkealle.

Pappi, lukkari, talonpoika, kuppari...

Kouluaikanani Vuolingolla suurin osa lapsista tuli maataloutta harjoittavista perheistä. Karjaa oli melkein kaikilla. Vain muutama harva muun ammatin harjoittaja oppilaiden vanhemmista löytyi. Pienen kartoituksen jälkeen sain kokoon listan niistä ammateista, joita tuntemani Vuolingon koulun entiset oppilaat nyt itse harjoittavat: siistimisteknologian opettaja, erikoisfysioterapeutti, sairaanhoitaja, lentoemäntä, autonmyyjä, merkonomi, maanviljelijä, suurtalousemäntä, agronomi, uskonnon opettaja, yliaktuaari, viestintäpäällikkö, tuomari ja tutkija. Vuolingon koulun oppilaat ovat lukeneet kotitalousteknologiaa, hoitotiedettä, kauppatiedettä, maa- ja metsätaloustiedettä, teologiaa, tilastotiedettä, liikuntatiedettä, oikeustiedettä ja yhteiskuntatieteitä. Suurin osa sellaisia tieteenaloja, joihin ei varmaan Vuolingon koulussa törmätty.

Joukossa on kandidaatteja, maistereita, tohtoreita, kun kylällä kolmekymmentä vuotta sitten ylioppilas oli suuri harvinaisuus, ja suuri herra. Tyttöjähän ei vielä silloin paljon koulutettu. Tässä suhteessa aika on muuttunut todella paljon. Sukupuolten koulutuksellinen tasa-arvo on saavutettu, vaikkakin se on sukupuolen mukaan jakautunut naisten ja miesten aloihin. Kouluissa tulisikin rohkaista tyttöjä miesten aloille ja erityisesti poikia perinteisille naisten aloille. Luokanopettajien tärkeää ja vastuullista kasvatustehtävää ei saisi jättää vain naisten huoleksi.

Koulutuksen lisääntyminen ja koulutustason nousu ei ole kuitenkaan poistanut epätasa-arvon mahdollisuutta. Tämä paradoksi johtuu siitä, että koulutuksella ei

ole nykylapsille ja –nuorille niin suurta merkitystä kuin aiemmin. Koulutusta tosin vaaditaan enemmän, mutta sen autuuteen – tai sosiaalista nousua tuovaan voimaan – ei enää luoteta. Omassa lapsuudessani oli selvää se, että koulutus kannattaa. Sivistyksen lisäksi saattoi odottaa myös helpompaa ja mielekkäämpää työtä, ja parempaa palkkaakin. Vaikka tuo viimeinen ei ehkä ole omalla kohdallani täysin pitänyt paikkaansa, niin koulutus on kyllä tuonut valtavasti sellaista, mitä kouluttautumattomana en olisi voinut kuvitellakaan saavani. Enkä nyt tarkoita ystäviä, rahaa ja vaikutusvaltaa, vaan yksinkertaisesti elämän ymmärtämistä ja sivistystä.

Ehkä on niin, että nykyaikana tuo koulun sivistystehtävä on jotenkin kadoksissa. Kun koulun pitäisi tuottaa vain materiaalista hyvää, niin sen ydin, sen sydän riutuu pois. Ei siis ole ihme, että osa koululaisista ei näe koulun käynnissä ja opiskelussa mieltä, jos siltä odotetaan vain välineitä rahan ansaitsemiseksi. Siihen pörssikeinottelu, yksinkertaisten tietokoneohjelmien värkkäily tai vaikkapa ammattiurheilu ovat paljon parempia, vaikkakin riskialttiimpia, keinoja. Kouluilla onkin valtava tehtävä edessään, kun kilpailu sivistys vastaan muu maailma entisestään kiihtyy. Olkaamme siinä kilpailussa sivistysfaneja.

Arvoisat kuulijat, Vuolingon koulun nykyiset ja entiset oppilaat ja opettajat

Sata vuotta sitten sivistykseen uskottiin täällä Etelä-Savon pienissä kylissäkin: perustettiin koulu tänne Vuolingolle. Tänä päivänä se tuntuisi ilman muuta tehottomalta ratkaisulta, kun 400 oppilaan koulua ei ole vara uusia, vaikka tilat ovat käyttökelvottomia. Tällainen on lohduton arki jopa pääkaupunkiseudulla, saati sitten muualla maassa.

Mutta vieläkin täällä Vuolingolla uskotaan sivistykseen, vaikka fennomania ja suomalaisen sivistyksen nostamisen valtava palo ei sitä enää kannatakaan. Reilu sata vuotta sittenhän Suomi koki nykyistä vielä suuremman globalisaation aallon. Sen vastavoimana oli tuo kansan sivistämiseen tähdännyt suomalaisuus- ja sivistysliike. Toinen puoli päättäjistä uskoi materiaan ja silloin uuteen industrialismiin, teollistumiseen, kun toinen puoli uskoi vankkaan ja laajapohjaiseen sivistykseen, jota parhaimmillaan edusti kansakoululaitoksen synnyttäminen. Sen valtavan aallon lopputyrskyissä syntyi Vuolingon koulukin.

Nyt ei valitettavasti käydä samanlaista, kiihkeää keskustelua suomalaisesta, eurooppalaisesta tai maailmanlaajuisesta tulevaisuudesta, vaikka sivistys olisi nytkin se väline, jonka avulla varsinkin kehitysmaan kansalaiset voisivat uneksia samoista asioista, jotka ovat meille nyt arkipäivää, mutta eivät olleet 100 vuotta sitten eli silloin kun Vuolingon koulu tälle samalle paikalle rakennettiin.

Onkin kunnioitettava suuresti niitä henkilöitä, jotka sata vuotta sitten olivat Vuolingolle koulua perustamassa, mutta myös niitä, jotka ovat koulun puolesta taistelleet silloin, kun se on ollut lakkautusuhan alla. Itsekin muistan, että joka kesä pelkäsimme menettävämme rakkaan koulumme. Aina tuo taistelu ja koulun säilyttäminen ei ole tainnut olla taloudellisin perustein puolusteltavissa, mutta aina sen on saattanut sivistykseen ja yhteisölliseen merkitykseen vedoten

perustella. Kouluhan ei ole pelkkä rakennus ja pari opettajaa; se on yhteisö, ja se on symboli, joka kannattelee merkityksiä läpi jokaisen tuota koulua käyneen elämän.

Onnittelut Vuolingon koululle, sen entisille ja nykyisille oppilaille ja opettajille tästä ensimmäisestä vuosisadasta sivistyksen puolesta! Tulkoon niitä vielä monta lisää. Kolminkertainen eläköön –huuto Vuolingon koululle!